

ΟΝΟΜΑ:

ΤΜΗΜΑ:

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

(320d-321b5)

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθεὶ δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, "Νείμαντος δέ μου," ἔφη, "ἐπίσκεψαι·" καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὠπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῶδε αὐτῶ αὐτὰ ἔσφριεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἰστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὄρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριζίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ [θριζίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῶ γένει πορίζων.

(321b6-322a)

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῶ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῶ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἀνθρώπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἀνθρώπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῶ ἀνθρώπῳ εὔροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἐντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἀνθρώπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῶ Δίῳ. Τῶ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεὶ ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ " ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ "

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε το χωρίο: «*Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ... παρὰ τῷ Διί.*».

Μονάδες 10

2. Ο Πρωταγόρας ξεκινώντας τη μυθολογική του αφήγηση (ενότητα 2) αναφέρεται στην ύπαρξη θεών ("*Ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν*") και στη δημιουργία των ἐμβίων ὄντων ἀπὸ αὐτοῦς ("*τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ*"). Οἱ συγκεκριμένες ἀπόψεις μποροῦν νὰ δικαιολογηθοῦν στο πλαίσιο τοῦ θρησκευτικοῦ ἀγνωστικισμοῦ τοῦ σοφιστῆ;

Μονάδες 15

3. Με ποιο τρόπο ἀναπλήρωσε ὁ ἄνθρωπος, σύμφωνα με τὸν πρωταγόρειο μῦθο (ενότητα 3), τὴν ἔλλειψη ἐπαρκούς βιολογικοῦ εξοπλισμοῦ; Νὰ ἐκλογικεύσετε τὸ περιεχόμενο ὅσων ἀναφέρει ὁ μῦθος σχετικά με αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Μονάδες 15

4. Τι γνωρίζετε γιὰ τὴν **διαλεκτικὴ μέθοδο** τοῦ Σωκράτη;

Μονάδες 10

5. **α) παρανάλωμα, οδοστρωτήρας, κατακτητής, υποχώρηση, χρήμα:** με ποιες λέξεις τοῦ ἀρχαίου κειμένου (ενότητα 3) σχετίζονται ἐτυμολογικά οἱ παραπάνω λέξεις;

Μονάδες 5

5.β) Νὰ γράψετε μιὰ ομόρριζη λέξη τῆς νέας ἐλληνικῆς, ἀπλή ἢ σύνθετη γιὰ καθεμία ἀπὸ τὶς παρακάτω λέξεις: **εἰμαρμένος, ἰοῦσιν, ἀμφιεννὺς, ὑποδῶν, ἀναλίσκομενοίς.**

Μονάδες 5

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Μετάφραση: Ο Προμηθέας όμως καταφθάνει σ' αυτόν τη στιγμή που βρισκόταν σε αδιέξοδο, για να επιθεωρήσει τη διανομή, και βλέπει τα άλλα ζώα να είναι συμμετρικά εξοπλισμένα με όλα, ο άνθρωπος όμως (να μένει) γυμνός και στο σώμα και στα πόδια και χωρίς στρώμα και φυσική θωράκιση· και η μέρα η καθορισμένη από τη μοίρα, κατά την οποία έπρεπε και ο άνθρωπος να βγει από τη γη στο φως, ήταν πια κοντά. Καθώς λοιπόν ο Προμηθέας βρέθηκε σε απορία ποιο μέσο σωτηρίας να βρει για τον άνθρωπο, αρπάζει μαζί με τη φωτιά την τεχνολογική γνώση του Ηφαίστου και της Αθηνάς - γιατί ήταν αδύνατο αυτήν να την αποκτήσει κάποιος ή να τη χρησιμοποιήσει χωρίς τη φωτιά - και έτσι λοιπόν, (τη) χαρίζει στον άνθρωπο. Ο άνθρωπος λοιπόν, έτσι έκανε κτήμα του τη γνώση τη σχετική με τη ζωή του, δεν ήταν όμως κάτοχος της πολιτικής- γιατί (αυτή) ήταν κοντά στο Δία.

2. Σύμφωνα με το μύθο του Πρωταγόρα, πριν δημιουργηθούν τα θνητά όντα, υπήρξαν σε κάποια στιγμή του χρόνου οι θεοί ("«*Ότε θεοὶ μὲν ἦσαν*»). { Χρόνος –σχόλιο βιβλ. σελ. 66-67 } Η θεογονία δηλαδή είχε συντελεστεί σε προγενέστερο χρονικό στάδιο, ενώ επίκειται η κοσμογονία, η δημιουργία απ' αυτούς των έμβιων όντων («*τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ*»). Η συγκεκριμένη φράση όμως δημιουργεί προβληματισμούς, αφού φαίνεται να έρχεται σε αντίφαση με τις θρησκευτικές αντιλήψεις του σοφιστή. Συγκεκριμένα ο Πρωταγόρας ήταν αγνωστικιστής σε θέματα θρησκείας, καθώς γι' αυτόν η ύπαρξη θεών βρισκόταν υπό αμφισβήτηση. Πίστευε δηλαδή ότι η ύπαρξη των θεών δεν μπορεί να εξακριβωθεί κατά την περιορισμένη διάρκεια του ανθρώπινου βίου. Αυτό βέβαια δεν σήμαινε ότι απέρριπτε την ύπαρξη κάποιας ανώτερης δύναμης, απέφυγε όμως να δώσει στους θεούς κάποια συγκεκριμένη μορφή. Όμως εδώ πρόκειται για μύθο, στον οποίο η παρουσία των θεών έχει αλληγορική έννοια. Ο Δίας είναι ο λόγος, η λογική, δηλαδή η νομοτέλεια που διέπει τη φύση. Οι άλλοι θεοί είναι τα όργανα της νομοτέλειας, η οποία ρυθμίζει τις σχέσεις των όντων και εξισορροπεί τις ελλείψεις τους. Έπειτα, όπως φαίνεται και από τη συνέχεια του μύθου (ενότητα 4), ο Πρωταγόρας ενδιαφέρεται μάλλον για την εξήγηση της γένεσης του θρησκευτικού συναισθήματος παρά για το θέμα της ύπαρξης των θεών. Πάντως δεν υποστηρίζει ότι οι θεοί είναι αιώνιοι, αντίθετα δημιουργήθηκαν και αυτοί, απλώς υπήρχαν πριν από τα «θνητά γένη». Κατά συνέπεια, η απόδοση από τον σοφιστή στους θεούς της δημιουργίας ζωής πρέπει να εκληφθεί ως στοιχείο της αφήγησης που συμβάλλει στην όσο το δυνατόν πιο εύκολη πρόσληψή της και στη συνέχεια του μύθου για να θεμελιώσει θεολογικά τη θέση του για την πολιτική αρετή.

3. Ο Επιμηθέας κατά τη διανομή των θεϊκών δώρων διαπράττει το σφάλμα να αφήσει τον άνθρωπο χωρίς επαρκή βιολογικό εξοπλισμό, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει με αφανισμό. Ο Προμηθέας λοιπόν, θέλοντας να επανορθώσει το σφάλμα του αδελφού του, υφαρπάζει από το κοινό εργαστήριο του Ηφαίστου και της Αθηνάς και χορηγεί στον άνθρωπο δύο θεϊκές ιδιότητες, που δεν προορίζονταν εξ αρχής για κανένα έμβιο ον. Οι ιδιότητες αυτές ήταν: **η «έντεχνος σοφία»** της Αθηνάς, δηλαδή η θεωρητική γνώση ή διαφορετικά η νόηση, η οποία είναι απαραίτητη για την άσκηση κάθε τέχνης και την ανάπτυξη κάθε επιστήμης. Συσχετίζεται κυρίως με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη και όχι με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία. { «έντεχνος σοφία»: **σχόλιο βιβλίου, σελ. 69** } και **η «έμπυρος τέχνη»** του Ηφαίστου, δηλαδή οι πρακτικές/ κατασκευαστικές τέχνες,

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ “ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ”

και ιδιαίτερα οι μεταλλουργικές, για την άσκηση των οποίων απαιτείται η χρήση της φωτιάς.

Η απόκτηση των παραπάνω θεϊκών ιδιοτήτων επέτρεψε στο ανθρώπινο είδος όχι μόνο να επιβιώσει, όπως τα υπόλοιπα έμβια όντα, αλλά και να ξεχωρίσει από αυτά, δημιουργώντας σταδιακά έναν αξιόλογο τεχνικό και πνευματικό πολιτισμό και να κατακτήσει μια ανώτερη ποιότητα ζωής. Η ικανότητα μάλιστα του ανθρώπου να σκέπτεται και, χάρη στη δυνατότητά του αυτή, ν' ασκεί τις πρακτικές τέχνες και ν' ασχολείται με τις επιστήμες αποτελεί μέρος της αρχικής του φύσης. Παρουσιάζεται δηλαδή ως έμφυτη ικανότητα, εφόσον την απέκτησε, χάρη στον Προμηθέα, πριν από την εμφάνισή του στη γη. Οι δύο αυτές ιδιότητες συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, καθώς αποτελούν το συνδυασμό θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων, πνευματικής και χειρωνακτικής δραστηριότητας και παρέχουν στον άνθρωπο τη δυνατότητα δημιουργίας τεχνικού πολιτισμού. Σύμφωνα με τη μυθολογία ο Ήφαιστος και η Αθηνά ήταν πολύ στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους, αφού εργάζονταν στον ίδιο χώρο. Η Αθηνά αντιπροσωπεύει τη θεωρητική γνώση και ο Ήφαιστος την πρακτική. Σε πολλά μέρη μάλιστα της αρχαίας Ελλάδας υπήρχαν κοινές γιορτές και ιερά αφιερωμένα σ' αυτούς τους δύο θεούς. Ο Προμηθέας όμως ήθελε να παράσχει στον άνθρωπο και μian άλλη «τέχνην» ή «σοφίαν», ανώτερης ποιότητας από εκείνες της Αθηνάς και του Ηφαίστου. Η τέχνη αυτή φυλασσόταν στην κατοικία του Δία, η πρόσβαση όμως στο συγκεκριμένο χώρο ήταν αδύνατη για τον Τιτάνα, καθώς τον φρουρούσαν συνεχώς «φυλακαί (φύλακες) φοβεραί», η βία και το κράτος. Η «σοφία» αυτή, που τελικά δεν χορηγήθηκε στον άνθρωπο πριν την εμφάνισή του στη γη, ήταν η πολιτική αρετή, η ικανότητα δηλαδή συγκρότησης πολιτικών κοινωνιών και αρμονικής συμβίωσης σε αυτές. Επομένως, σύμφωνα με τον πρωταγόρειο μύθο, η πολιτική αρετή δεν ανήκει στις πρωταρχικές, έμφυτες ιδιότητες του ανθρώπινου είδους, γι' αυτό και θεωρείται διδακτή.

4. Σχολικό βιβλίο: σελ. 30-31: Διαλεκτική και μαιευτική. «Τα όπλα του ήταν... αλήθεια των πραγμάτων» και σελ.49: « Η μέθοδος του Σωκράτη...που μελετούν ».

5.α) παρανάλωμα: καταναλώσας

οδοστρωτήρας: άστρωτον

κατακτητής: κτητήν

υποχώρηση: ένεχώρει

χρήμα: χρησίμην

5.β) είμαρμένος: μοίρα

ιοῦσιν: εισιτήριο

άμφιεννύς: αμφίεση

ύποδῶν: υπόδημα

άναλισκομένοις: ανάλωση